

Visie op het project Religieus Erfgoed Menslievende Zorg

Door zuster Riet Hendriksen, lid van de Commissie van Toezicht van het project.

Ik zal de geschiedenis van het project “Religieus Erfgoed Menslievende Zorg” kort houden – u heeft dit al vaker gehoord- maar ik wil vooral naar de vier waarden kijken die we als Religieus erfgoed door willen geven en daarbinnen specifiek naar de rol van de zorggever en de zorgontvanger.

‘Blijvende zorg voor goede zorg’

De religieuzen in Nederland zijn al vanaf 2005 bezig geweest om hier aandacht voor te vragen.

In 2005 stuurt de KNR een ‘Zorgbrief’ naar de staatssecretaris Ross-van Dorp – verantwoordelijk voor welzijn en zorg. Een brief waarin de zorg om de zorg in Nederland wordt uitgesproken: de zorg in Nederland is niet meer voldoende afgestemd op de menselijke maat.

Er is geen noemenswaardig gevolg gegeven aan deze zorgbrief.

In 2007 komt de geloofsbrief uit bij de zusters van “De Voorzienigheid”: ‘...baant een stroomdal dwars door het onbewoonbare.’ De ervaringen die daar beschreven worden roepen een verlangen op om samen met andere congregaties te zoeken naar waarden die we voor de huidige zorg belangrijk vinden en graag door willen geven. We kunnen zelf niet meer actief in het arbeidsproces staan maar welke waarden kunnen inspirerend zijn, ondersteunend, bemoedigend voor de verzorgenden van nu... waar is uitwisseling mogelijk. Niet zozeer omdat we het zo goed weten – we kennen ondertussen maar al te goed ook onze schaduwkanten, maar toch ...

Samen met een aantal congregaties komen we tot vier waarden die we als erfgoed graag door willen geven. We willen daarin bestaande goede ontwikkelingen tot steun zijn en nieuwe initiatieven in ’t leven roepen.

Het wordt nog een lange weg van overleggen, zoeken naar een vorm, naar structuren, naar draagvlak en draagkracht maar in 2013 is het zover: we leggen het project ‘Religieus erfgoed menslievende zorg’ neer bij de Vereniging Reliëf. Sindsdien is er veel gebeurd. In de afgelopen jaren is er vooral aandacht geweest voor de zorggever: uitwisseling, inspiratie, bemoediging, informatie, bezinning, tips via verschillende bijeenkomsten en publicaties.

Maar is menslievende zorg alleen afhankelijk van de zorggever? Het lijkt me wat eenzijdig als we voortdurend van alles verlangen van de zorggever en de rol als zorgontvanger onderschatten.

Persoonlijk merk ik nog al eens – en vermoedelijk herkent u het als bestuurder / verantwoordelijke voor een oudere kwetsbare gemeenschap – dat er op een eisende toon wordt gesproken over de zorg waar men recht op heeft. Van de ene kant zeg ik: het is zo; iedereen heeft recht op een menswaardige oude dag en daar speelt zorg een belangrijke rol in, maar gelijk bekruipt me dan wel de vraag, bij die eisende toon: is er nog ruimte in je om oog te hebben voor het andere: oog voor de situatie ... de mens achter de handeling ... voor de waarden die je als oudere mag dragen: mildheid, relativeringsvermogen, stille aandacht ... rust ... Mogen we dat niet vragen van onze oudere zorgontvanger?

Deze vragen waren de aanleiding om als Commissie van Toezicht het voorstel te doen in de komende jaren (als we doorgaan) eens te kijken of we ook wat kunnen betekenen voor de zorgontvanger. En dan denken we heus niet alleen aan onze ouderen ... ieder mens is van tijd tot tijd zorgontvanger... Welke menslievende houding kan daar bij passen?

De vier aspecten die we als congregaties belangrijk vinden om aandacht aan te blijven geven, om als erfgoed mee te geven in de zorg zijn:

- de mens centraal
- wederzijds respect
- beroep doen op de persoonlijke levenskracht
- verbondenheid beleven

Ik wil ze nog eens benoemen –zoals in de oorspronkelijke tekst aangegeven (cursief gedrukt) - met wat aanvullingen om duidelijk te maken welke rol de zorggever en zorgontvanger hierin spelen of hoe nauw de samenwerking is.

1. **De mens centraal.** *Wij gaan er van uit dat in de zorg de MENS centraal staat en niet de ziekte of de beperking maar de hele mens. De hele mens: de mens met z'n fysieke, mentale, sociale, emotionele en spirituele laag. Het zal onmogelijk zijn om bij een kleine behandeling al die facetten voor ogen te hebben, maar even in relatie zijn: elkaar zien: de mens achter de hand die de medicatie ontvangt, de mens achter de hand die de medicijnen uitdeelt. Want ook de zorgverleners zijn geen lopendebandwerkers, maar mensen die gekozen hebben om zich in te zetten voor kwetsbare anderen en graag iets voor hen willen betekenen. Zorg is relationeel van aard. De kunst van de zorg is relationele afstemming tussen de betrokkenen. Relatie gevoed door zien, horen – luisteren achter de woorden- , invoelen, meeleven ...*

2. **Met wederzijds RESPECT.** *Met respect zorg verlenen betekent dat de zorgverlener de zorg relationeel afstemt op de gesteldheid van de unieke zorgbehoefte en aansluiting zoekt bij diens geleefde leven.* Dan zeggen we nogal wat: het geleefde leven ... Dat kan alleen als er een openheid is van weerskanten: open om te laten zien en horen en open om te ontvangen.

Zorgen met respect betekent voor de zorggever enerzijds open staan voor de ander, maar anderzijds ook jezelf als zorgverlener serieus nemen.

Zorgontvanger zijn met respect is dat niet hetzelfde: enerzijds open staan voor de ander, maar anderzijds jezelf als zorgontvanger serieus nemen?

Wederzijds respect: voor en met ieders vermogen en grenzen.

Respect voor het leven.

Respect zet je in je eigen kracht.

3. **Een beroep doen op de persoonlijke LEVENSKRACHT.** *Een beroep doen op de persoonlijke levenskracht van de zorgontvanger; daar ruimte voor geven werkt heilzaam.* Beroep doen op 'wat men zelf kan...', niet betuttelen. *Zorgverleners die in contact staan met hun eigen levenskracht zullen van binnenuit zich in willen zetten om te komen tot goede zorg.* Van binnenuit geraakt – geroerd – bewogen – aangezet worden om zorg te ontvangen én zorg te geven. *In beweging komen vanuit een innerlijke drive leidt tot strijdbaarheid om recht te doen; om ieder mens tot recht te laten komen.* *Beiden, de zorgverlener en de zorgontvanger kunnen de zorg als een mogelijkheid benutten om meer mens te worden, om aan elkaar te groeien.*

4. **VERBONDENHEID beleven.** *Verbondenheid als grondhouding betekent dat we als mens deel zijn van een groter geheel, dat we verbonden zijn met de medemens, maar ook met de natuur en de kosmos, met het mysterie van het leven. Dat we bewuste schepsels zijn, ontvankelijk voor het geheel van de schepping en met respect voor alles wat leeft. Dat betekent dat we ons mens-zijn serieus moeten nemen. Zorg brengt mensen tot verbondenheid, zoals ook verbondenheid tot zorg brengt, omdat we verantwoordelijkheid voor de medemens willen dragen. Hoe sterk geeft dit niet de relatie aan tussen zorggever en zorgontvanger. Ieder mens is in wezen afhankelijk van anderen, in bepaalde perioden van het leven wat meer of wat minder, maar niemand kan zonder zorg.*

Tussen zorgverleners onderling is verbondenheid nodig omdat zij als team verantwoordelijkheid dragen voor zorgverlening, maar ook tussen zorgverleners en familie. Tussen professionele zorgverleners en mantelzorgers: openheid en afstemming op elkaar.

We kunnen zo in samenwerking een bijdrage leveren aan menslievende zorg, ook al zijn er verschillen tussen de gever en ontvanger:

- Verschillen in tijdsbeleving: de tijd die bij de verzorgende zo vaak onder druk staat en de zorgontvanger die graag wat meer tijd wil.
- In de taal: wat schuilt er achter de woorden van de gezonde mens en de lijdende mens
- In kennis: de hulpverlener die weet wat er staat te gebeuren en de vrager die in onzekerheid verkeert
- In de positie: de lijdende mens tegenover de gezonde; de mens in de kracht van zijn leven tegenover de mens die steeds meer los moet laten.
- Verschillen in levensfasen en levenservaringen

Kortom er zijn verschillen in wat je bezig houdt , in beweging zet als zorggever en als zorgontvanger en toch daarin elkaar vinden...

Elkaar vinden en begrijpen vanuit die verschillen, die zich afspelen tussen vreugdevolle en pijnlijke momenten.

De mogelijkheid benutten om meer mens te worden, om aan elkaar te groeien; voor elkaar het leven mogelijk en dragelijk maken.

En misschien tegen elkaar mogen zeggen -zoals ik onlangs ergens las:

'lieve mens, jij mag mij tot last zijn.'

17 Oktober 2018

Riet Hendriksen.